

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ФИЛОЛОГ

ЧАСОПИС ЗА ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ И КУЛТУРУ

PHILOLOGIST

JOURNAL OF LANGUAGE, LITERARY AND CULTURAL STUDIES

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

IV/2011

ПУТОКАЗ ЗА НОВА ИСТРАЖИВАЊА

Црњак, Д. (2011), *Пастирска лексика лакташког краја*.
Бањалука: Филолошки факултет.

У издању Филолошког факултета у Бањалуци ове, 2011. године објављена је монографија Дијане Црњак *Пастирска лексика лакташког краја*. Књига је настала на основу, како ауторка каже, знатно измијењене и допуњене верзије магистарског рада, који је под насловом *Пастирска лексика у околини Лакташа* одбранила 2001. године у Новом Саду.

Лакташи су мјесто у западном дијелу Републике Српске, смјештено на двадесетак километара од Бањалуке према Градишци. Лакташка општина заузима простор нешто мањи од 40.000 хектара и граничи се с општинама Бањалука, Градишка, Србац, Прњавор и Челинац. У 37 села, колико броји општина Лакташи, живи око 40.000 становника. Плодно земљиште, повољни климатски услови, те ријека Врбас омогућили су да се велики дио становништва лакташког краја и дан-данас бави пољопривредом и сточарством. Овакве околности биле су уједно „плодно тло“ за настанак дјела о ком се овдје говори.

Пастирска терминологија у србистици до сада је ријетко била тема озбиљнијих проучавања. Ако се изузме мањи број лексема које се редовно наводе у специјализованим упитницима за прикупљање дијалекатске грађе, и исто тако мањи број, углавном краћих, радова који су се тицали ове терминологије на терену зетско-јужносанџачког, косовско-ресавског, призренско-тимочког и шумадијско-војвођанског дијалекта, с

правом се може закључити да је у српској лексикологији ова област потпуно неистражена. А то посебно важи за територију источнохерцеговачког дијалекта! Управо због ове чињенице није потребно ни рећи колики је значај монографије о којој је овдје ријеч.

Истраживање дијалекатске лексике лакташког краја Д. Црњак почела је коауторским радом: Савић^[1], Б., Савић, Д. 1997–1998 (Савић, Б.–Савић, Д., „Из лексике Великог Блашка (код Бањалуке)“, Прилози проучавању језика, 28–29, Нови Сад, стр. 205–245), те наставила радовима: Савић 2002 (Д. Савић, „Семантика боја у зоонимији“, Зборник радова с н. скупа Наука и друштвена стварност, Бањалука, стр. 101–116), Савић 2003 (Д. Савић, „Творбена анализа лексике куће и покућства“, Зборник радова с н. скупа Јединство наука данас – интердисциплинарни приступ знању, Бањалука, стр. 123–136), Црњак 2007 (Д. Црњак, „Терминологија овчарства у околини Лакташа“, Српски језик 12/1–2, Београд, стр. 367–391), Црњак 2007 (Д. Црњак, „Називи алатки за кошење у Лијевчу пољу и Жупи“, Зборник Матице српске за филологију и лингвистику 50/1–2, стр. 917–926), Црњак 2009 (Д. Црњак, „Називи ограда и њихових дијелова у Лијевчу пољу и Жупи“, Годишњак за српски језик и књижевност, XXII/9, Филозофски факултет, Ниш, стр. 523–535), Црњак 2010 (Д. Црњак, „Турцизми у лексички куће и

¹ Ауторкино дјевојачко презиме.

покућства“, Филолог, 2, Бањалука, стр. 169–181).

Такође, овој књизи претходила је још једна обимна монографија: Црњак 2006 (*Терминологија куће и покућства у Лијевчу пољу и Жупи*, Бањалука, Филозофски факултет).

Нешто података о лексици лакташкој краја може се наћи и у дијалектолошким радовима Дешића 1976 (М. Дешић: *Западнобосански ијекавски говори*, Српски дијалектолошки зборник XXI, Београд) и Далмације 1997 (С. Далмација: *Ијекавски говори Поткозарја*, Народна и универзитетска библиотека „Петар Кочић“ – Бањалука). Међутим, ови истраживачи имали су сасвим други циљ – опис народних говора – и малобројни лексички дијалектизми који се налазе у наведеним радовима уврштени су у материјал као чисти дијалектизми.

Књига која је пред читаоцима написана је на 222 стране и подијељена у девет поглавља.

Послије уобичајеног Увода (11–29), у ком су дате прелиминарне напомене о истраживаном ареалу (географски положај, историјски подаци, досадашња истраживања, задаци рада, информатори...), ауторка је урадила Лексичко-семантичку анализу (стр. 29–83), гдје је ишла „за утврђивањем односа и мотивисаности забиљежених лексема, а дате су и све њихове фонетске и творбене варијанте“. Комплетну лексику подијелила је у 18 макропоља, а у оквиру њих хијерархијски је разврстано 39 семантичких поља.

Творбена анализа (83–97), којом су углавном обухваћене именице, те нешто придјева и глагола, урађена је на суфиксалном и префиксалном плану, као и на комбинованом – префиксално-суфиксалном плану. Анализиране су и сложене, те вишечлане лексеме.

Из Закључних разматрања (97–105) сазнајемо да су имена животиња најче-

шће мотивисана физичким изгледом, да деривација превлађује у грађењу оваког типа лексике и да је у творби најзаступљенија суфиксација. На крају се наводи и поријекло лексема које су наведене у раду.

Најзанимљивији дио свакако је Рјечник (стр. 105–197). Уз сваку лексему дате су потребне лексикографске одреднице, како је то обично и у осталим радовима овакве врсте. Ово је засигурно дио рада који ће у даху прочитати и они којима лингвистика није најуже занимање. Присјетиће се старији и научиће млађи шта значе сљедеће лексеме: *алдрмаш, арум, бага, бека, бегуљица, брема, брзац, брнђа, бујадара, букагије, буњгур, бурлеша, вериге, врбањац, гердан, гриф, грудњача, данце, дижва, зарожак, заструг, зијанћер, јага, јармац, каблуна, каракаш, кијер, клоња, костреш, котрљак, кулим, мећа, мутап, напурњак, облук, огризине, очипак, перушина, пландиште, пљевар, пометина, поцјеђа, прапорци, рисоња, сакагија, сатљик, сермија, скоруп, смок, танцати, торотан, требер, труд, ћаса, укољенчити, утвај, чанак, чоњати, чукан, џорле, шиљег, шука, шушкара...*

На стр. 197–199 налази се Списак информатора и пунктова обухваћених приликом прикупљања грађе.

Посебно користан прилог чине Текстови (стр. 199–207). Ту се, наиме, у фонетској транскрипцији наводи двадесетак дијалекатских текстова, који су вјерна слика говора лакташког краја.

На стр. 207 дат је Summary.

Веома исцрпна Литература налази се на стр. 209–219, а на стр. 219 у прилогу је и Карта истраживаног терена.

На крају, једна констатација. Наравно да је цивилизација умногоме побољшала квалитет живота и у категорију историзама потиснула многе лексеме којима су се именовале различите области, предмети и појаве из човјековог живота. И ту нема ништа лоше. Али, с

Путоказ за нова истраживања

друге стране, не смије се дешавати, као што је то до сада био случај у србистици, да многе лексеме одлазе у неповрат заједно с оним што су некада означава-
ле. Књига која је пред читаоцима и су-
дом научне јавности добар је узорак за

подстицај других да на овај начин учине сличне кораке у нашој лексикологији и отргну од заборава многе лексеме из наше културе уопште. Надајмо се да ће тако и бити.

dragomir.kozomara@teol.net